

ΕΚΔΗΛΩΣΗ

**Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ**

Ομιλητές

ΚΩΣΤΑΣ ΣΗΜΙΤΗΣ

ΜΑΣΙΜΟ ΝΤ' ΑΛΕΜΑ

**12 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑ**

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ ΚΑΙ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ

Αθήνα 14 Μαρτίου 1997

Δώδεκα προκλήσεις για την Κεντροαριστερά

Σ' έναν κόσμο που αλλάζει με τόσο δραματικές ταχύτητες, η ακινησία δεν ταιριάζει στην πολιτική. Αντιμετωπίζουμε νέα προβλήματα, βρισκόμαστε στην δίνη νέων δυναμικών. Χρειαζόμαστε, συνεπώς, νέες ιδέες, νέες μορφές δράσης, μια νέα αντίληψη για τον ρόλο της Πολιτικής. Αυτός είναι ο ορίζοντας του διαλόγου για την σύγχρονη κεντροαριστερά.

Οι δυνάμεις του προοδευτικού χώρου, σε ολόκληρη την Ευρώπη μοιάζουν υποχρεωμένες να διαλέξουν: ανάμεσα σε μια πρακτική ρεαλισμού, δίχως ιδεολογικό και αξιακό φορτίο, και μια ρητορική οράματος που μένει κολλημένη στο χθες και αρνείται να αναγνωρίσει τις αλλαγές που συμβαίνουν γύρω μας. Μοιάζουν δηλαδή παγιδευμένες ανάμεσα στο σήμερα και στο χθες. Αυτό το φαύλο κύκλο πρέπει να σπάσουμε. Πρέπει να αρνηθούμε το χθες και να υπερβούμε το σήμερα. Πρέπει να κατακτήσουμε το αύριο.

Ο διάλογος για την Κεντροαριστερά, λοιπόν, δεν μπορεί να μοιάζει με παραδοσιακή πολιτική διαπραγμάτευση. Θα μοιάζει μάλλον με εξερευνητική αποστολή σε μια νέα πολιτική ήπειρο. Εξερευνώντας τα νέα σύνορα της πολιτικής δράσης, θα αλλάξουμε οι ίδιοι. Θα αλλάξει η σχέση της πολιτικής με την κοινωνία, θα κατακτηθεί μια νέα σχέση αντιπροσώπευσης και εμπιστοσύνης.

Στα τέλη του περασμένου αιώνα, το νεαρό τότε σοσιαλιστικό κίνημα, αναστάτωσε και ανανέωσε την γερασμένη ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή. Στα τέλη αυτού του αιώνα, το αναγεννητικό

εγχείρημα που χρεώνεται στις δυνάμεις του σοσιαλισμού δεν μπορεί παρά να είναι αντίστοιχο σε ένταση, καινοτόμα διάθεση και πνοή.

Η Ελλάδα βρίσκεται μαζί με την υπόλοιπη Ευρώπη σε μία ιστορική τροχιά ριζικών αλλαγών κάτω από την πίεση εξελίξεων και την ανάπτυξη δυναμικών, που εμφανίζονται τις τελευταίες δεκαετίες και εντατικοποιούνται στα τελευταία χρόνια του αιώνα μας .

Η πρώτη και πλέον ισχυρή δυναμική είναι αυτή της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας. Χαρακτηριστικά της: Η όλο και ευρύτερη ελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, αγαθών, υπηρεσιών και οικονομικά δρώντων φυσικών και νομικών προσώπων. Η όλο και πιο επιτακτική ανάγκη για σταθεροποίηση των οικονομιών, σύμπλευση, σύγκλιση.

Είναι μια νέα πραγματικότητα με όλο και λιγότερο οικονομικά σύνορα, με λιγότερο προστατευτισμό και με στόχους τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, τη διεύρυνση της χρήσης των νέων τεχνολογιών, την εντατικοποίηση της γνώσης.

Μια άλλη δυναμική είναι αυτή της διασποράς των κέντρων επιρροής και λήψης αποφάσεων, μέσα κι έξω από τα εθνικά σύνορα. Το συγκεντρωτικό πολιτικό σύστημα αποκεντρώνεται, το εθνικό διεθνοποιείται. Πληθαίνουν τα κέντρα λήψης αποφάσεων, που μπορούν να επηρεάσουν αποφασιστικά εξελίξεις. Συγχρόνως, αυξάνουν τα προβλήματα, που η αντιμετώπισή τους είναι εφικτή ή

αποτελεσματική, μόνο με την συνδρομή περισσότερων κέντρων λήψης αποφάσεων.

Γίνεται όλο και πιο επιτακτική η εμβάθυνση θεσμών υπερεθνικής συνεργασίας, η αποτελεσματικότερη άσκηση πολιτικών από διεθνείς οργανισμούς, η διαπλοκή όλων με όλους για τα μείζονα προβλήματα που αντιμετωπίζουν ευρύτερες γεωγραφικές, πολιτικές και οικονομικές ενότητες.

Μια τρίτη δυναμική τέλος -ή σχετικά πιο πρόσφατη- είναι αυτή της προσπάθειας όλων για επιρροή και προσδιορισμό της νέας πραγματικότητας που βρίσκεται υπό διαμόρφωση. Παντού αναπτύσσονται και εφαρμόζονται σχέδια προσαρμογής, σχέδια στρατηγικής, με την επιδίωξη να διασφαλίσουν όλοι τα μακροπρόθεσμα συμφέροντά τους και τη θέση τους στην νέα πραγματικότητα.

Σε πολλές χώρες η αναζήτηση των νέων ισορροπιών είναι επώδυνη ή και επικίνδυνη. Τα προβλήματα διανομής του πλούτου αλλάζοντας μορφή επανατίθενται συνεχώς. Στην οικονομία η υπέρβαση παραδοσιακών δομών παραγωγής και η μη έγκαιρη προσαρμογή δημιουργεί ανεργία, νέα κοινωνικά προβλήματα. Το κοινωνικό κράτος συρρικνώνεται, άλλοτε ως αποτέλεσμα συνειδητών επιλογών, άλλοτε από έλλειψη πόρων ή αδιεξόδων του ίδιου μοντέλου σύλληψης του κοινωνικού κράτους. Η αγορά μυθοποιείται, το κράτος καταδικάζεται και οι δύο αντιλήψεις οδηγούν σε αδιέξοδα. Σε άλλες χώρες η κατάρρευση του διπολισμού συμπάρεσυρε τους υπάρχοντες αυτοματισμούς

ασφάλειας και εγγύησης ειρήνης. Ανέδειξε νέα προβλήματα ή όξυνε φιλοδοξίες που απειλούν την ειρήνη και τη σταθερότητα, προσβάλλουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Επιστροφές στο παρελθόν του εθνικισμού και της ξеноφοβίας εμφανίζονται. Η κοινωνία των πολιτών είναι διαρκές ζητούμενο.

Μαζί με τη δυναμική για τον προσδιορισμό του αύριο συντρέχει η ελπίδα, αλλά και η αβεβαιότητα. Συντρέχει η ζωντανή, δημιουργική θέληση ν' ανταποκριθούμε στις προκλήσεις, να μεγιστοποιήσουμε τις δυνατότητές μας, να εκμεταλλευτούμε τις ευκαιρίες, που διανοίγονται, αλλά και η οχύρωση πίσω από το χθες, οι κάθε μορφής συντηρητικές πολιτικές, που παγιδεύουν την επίλυση των προβλημάτων.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο σημειώνονται, τις δύο τελευταίες δεκαετίες, δύο σημαντικές εξελίξεις που προσλαμβάνουν τα δικά τους χαρακτηριστικά στις επιμέρους επιτόπιες ή εθνικές κοινωνίες.

Η πρώτη είναι η σταδιακή χειραφέτηση και ενίσχυση κοινωνικών δυνάμεων, η ανάδειξη μια νέας κοινωνίας. Η δεύτερη είναι η αποδυνάμωση ή ο βαθμιαίος κατακερματισμός της συλλογικής συνείδησης στις σύγχρονες κοινωνίες, η απομάκρυνσή τους από τις παραδοσιακές συλλογικότητες.

Και οι δύο εξελίξεις συνυπάρχουν με την αδυναμία κυβερνητικών πολιτικών για πειστικές απαντήσεις και αποτελεσματικές λύσεις στα σύγχρονα ζητήματα των κοινωνιών της Ευρώπης.

Η επικράτηση -έστω περιοδική- των νεοφιλελεύθερων αντιλήψεων στην Ευρώπη υπήρξε η κύρια αιτία, που προσδιόρισε και ανέδειξε με ιδιαίτερη οξύτητα, τα προβλήματα των λαών της Ευρώπης, που προσέδωσε και εν πολλοίς προσδίδει συχνά, συγκεκριμένο ιδεοπολιτικό χρωματισμό στις μείζονες δυναμικές που επηρέασαν και επηρεάζουν τις εξελίξεις. Απέναντι σ' αυτή την πραγματικότητα σε κρίσιμες στιγμές ή επιλογές, η σοσιαλιστική αντίληψη και πρόταση είτε ξεπεράσθηκε από τις εξελίξεις, είτε ηττήθηκε, είτε δεν κατάφερε να πείσει ότι αποτελεί βιώσιμη και αποτελεσματική προοπτική για τη διακυβέρνηση μιας χώρας, για τη συνολική πρόοδο μιας κοινωνίας.

Οι λαοί της Ευρώπης βρίσκονται σήμερα αντιμέτωποι σε μεγάλη έκταση με προβλήματα κοινά για όλους, ενώ πολλές φορές εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα ειδικά σε κάθε επιτόπια κοινωνία. Οι δυνάμεις της ευρύτερης προοδευτικής κεντροαριστεράς οφείλουν να ανασυγκροτηθούν, να συσπειρωθούν, να πείσουν και να επηρεάσουν τις εξελίξεις σε συγκεκριμένη κατεύθυνση.

Πρέπει να ανταποκριθούμε στις σημερινές προκλήσεις και αυτές είναι:

Πρώτον. Το ηθικοπολιτικό περιεχόμενο της πολιτικής και κοινωνικής δράσης, οι αξίες με τις οποίες φωτίζουμε επιλογές, αποφάσεις, εφαρμογές και πρακτικές. Οι αξίες της δημοκρατίας και του αμοιβαίου σεβασμού των πολιτών, της αλληλεγγύης και της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ατομικής ελευθερίας και της

ισότητας στις δυνατότητες της δημιουργικής ανάπτυξης του καθενός, του ουσιαστικού πολιτικού και κοινωνικού διαλόγου.

Στη βάση αυτών των αξιών πρέπει να οικοδομήσουμε τη νέα μας συλλογικότητα, μια νέα ποιότητα πολιτισμού και κοινωνικής συνοχής.

Πρέπει να καταλάβουμε ότι για να προσαρμοστούμε διεθνώς και εσωτερικά στη νέα πραγματικότητα, για να αντιμετωπίσουμε με επιτυχία τις προκλήσεις που συνεπάγεται η προσαρμογή αυτή, δεν αρκεί μια καλύτερη τεχνική προσέγγισης και διαχείρισης των προβλημάτων. Τα προβλήματα δεν είναι απλώς τεχνικά, είναι πρωτίστως ηθικά και πολιτικά. Είναι ανάγκη να διαμορφώσουμε τη νέα συλλογικότητα. Η διεκδίκηση σε ένα κοινωνικό σύνολο που διακρίνεται από συλλογικότητα δεν χωρίζει τους πολίτες αλλά αντίθετα τους ενώνει μακροπρόθεσμα γιατί οφείλει να διακρίνεται από πνεύμα συνευθύνης και σεβασμού της ελευθερίας και της ατομικότητας του καθενός στη διαμόρφωση της ζωής του. Αλληλεγγύη δεν μπορεί να ζητείται εν ονόματι της καθολικής άρνησης του άλλου. Την αλληλεγγύη νομιμοποιούμαστε να ζητάμε μόνο εν ονόματι μιας συλλογικότητας που έχει ως συστατικό της στοιχείο έναν πραγματικά γενικευμένο αμοιβαίο σεβασμό των πολιτών.

Η δημοκρατία είναι κατοχυρωμένη. Είναι όμως και ολοκληρωμένη; Έκλεισε ένας κύκλος όπου κυριαρχούσαν αιτήματα με αρνητικό χαρακτήρα: απαιτούνταν η άρση κραυγαλέων ανελευθεριών και αποκλεισμών, η κατάργηση σοβαρών εμποδίων δημοκρατίας. Η

δημοκρατία δεν είναι όμως μόνο άρση ανελευθεριών, αλλά έχει και θετικό περιεχόμενο. Είναι μια κίνηση προς τα εμπρός, είναι ένα σύστημα επιλογής αξιών, χάραξης στόχων και διαμόρφωσης προοπτικών για τη διαμόρφωση μιας ισχυρής κοινωνίας. Είναι ένα σύστημα που θα επιτρέπει σε όλους τους πολίτες ως άτομα και μέλη της κοινότητας να συμβιώσουν κάτω από συνθήκες που επιτρέπουν εξίσου στον καθένα να διαμορφώνει αυτόνομα και δημιουργικά τη ζωή του.

Η πρόκληση της νέας εποχής έγκειται στο ότι, πρέπει να ξανασκεφθούμε τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε και προσεγγίζουμε εκ νέου προβλήματα δημοκρατικής νομιμοποίησης και διαφάνειας, τους κινδύνους αποδυνάμωσης θεσμών δημοκρατίας. Η νέα συλλογικότητα θα έχει πράγματι την δημοκρατία ως ουσιαστικό και αναπόσπαστο στοιχείο της, όταν καταφέρουμε να πείθουμε διαρκώς ότι όλο και περισσότερο διευρύνεται στους χώρους πολιτικής και κοινωνικής δράσης, ότι δεν εξαντλείται μόνο σε θεσμούς και διαδικασίες, αλλά διατρέχει ατομικές και συλλογικές συμπεριφορές, ότι δεν διαφυλάσσεται από τα όργανα της τάξεως, αλλά αποτελεί έγνοια των πολιτών. Θέλουμε μια δημοκρατία σε εγρήγορση γιατί δεν απειλείται σήμερα από τάνκς, αλλά από παθητικότητα και ατομισμό.

Δεύτερον. Η δημιουργική σχέση κοινωνίας και κράτους. Ο σεβασμός των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων είναι αυτονόητος, αλλά και άρρηκτα δεμένος με την τήρηση των υποχρεώσεων προς το σύνολο. Το κράτος έχει διευθυντικό και συντονιστικό ρόλο. Ωστόσο η κρατική δραστηριότητα δεν

αποβλέπει στην άνωθεν υπόδειξη των στόχων που πρέπει να εμπνέουν την ατομική και συλλογική δράση μέσα στην κοινωνία, αλλά στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων και στην ενίσχυση των διαδικασιών για την δημιουργία ίσων ευκαιριών και ευχερειών για όλους, ώστε με την ατομική και συλλογική τους δράση, να διαμορφώνουν ελεύθερα και δημιουργικά τη ζωή τους. Χρειάζονται γι' αυτό περισσότερες πολιτικές επικεντρωμένες στον άνθρωπο, στο άτομο, στον πολίτη, που θα συμβάλλουν στην κοινωνική συνοχή, στην ατομική ενίσχυση. Οι πολίτες πρέπει να έχουν συναίσθηση ότι συναποτελούν μια κοινωνία πολιτών, ότι συνανήκουν σ' ένα σύνολο που στηρίζεται, πριν απ' όλα, στον αμοιβαίο σεβασμό και την κοινή ευθύνη και ότι ο ρόλος του κράτους είναι ρόλος οργανωτή ελευθερίας.

Τρίτον. Η σχέση της οικονομίας με το κράτος και η αντίληψη ισόρροπης προστασίας τόσο της ατομικής πρωτοβουλίας όσο και των αξιών της συλλογικότητας. Ποιος ο ρόλος του κράτους, ποια η λειτουργία της αγοράς;

Μερικές σκέψεις : Η ιδιωτική πρωτοβουλία είναι άξια προστασίας όχι μόνο ως εκδήλωση ανάπτυξης της προσωπικότητας, αλλά και ως μοχλός στην αναπτυξιακή διαδικασία της οικονομίας. Η ιδιωτική πρωτοβουλία χρειάζεται κατευθύνσεις, έλεγχο και συμπλήρωση. Το κράτος παρεμβαίνει όχι για να υποκαταστήσει την αγορά, αλλά για να σχεδιάσει τις βασικές κατευθύνσεις της οικονομίας, να αποτρέψει τις καταχρήσεις σε βάρος του γενικού συμφέροντος, να δημιουργήσει αυτόνομους οργανισμούς κοινής ωφέλειας σε τομείς όπου το επιχειρηματικό συμφέρον δεν είναι

επαρκές κίνητρο για τη δημιουργία αγαθών απαραίτητων εξίσου για όλους.

Εξίσου σημαντικό με την οριοθέτηση του εύρους δράσης είναι ο καθορισμός των κανόνων λειτουργίας τους. Με ποιους κανόνες μεγιστοποιείται το όφελος για το κοινωνικό σύνολο. Κρίσιμο ερώτημα: Οι αναδιανεμητικές λειτουργίες του κράτους και ποια τα όριά τους στη σύγχρονη οικονομία. Με ποιες πολιτικές μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τα ζητήματα διανομής του πλούτου.

Και τέλος, η διαρκής διαπλοκή της προόδου της επιστήμης και τεχνολογίας, όχι μόνο με τις κατεξοχήν αναπτυξιακές δραστηριότητες, αλλά και με τις πολιτικές που έχουν πεδίο ανάπτυξης και εφαρμογής την κοινωνία, τα πλέον αδύνατα στρώματα, τους απειλούμενους με κοινωνικό αποκλεισμό.

Τέταρτον. Η αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων και η αναμόρφωση των θεσμών κοινωνικής αλληλεγγύης. Η ύπαρξη κοινωνικών ανισοτήτων είναι μειωτική για όλους μας και η άρση τους θέμα συλλογικής ευθύνης. Πρέπει να επικεντρώσουμε τις προσπάθειές μας στην ενίσχυση των κοινωνικά αδύναμων στρωμάτων, με κριτήριο ποιοι έχουν πραγματικά ανάγκες και λαμβάνοντας επιλεκτικά μέτρα με πολύ πιο εξειδικευμένους στόχους. Η άρση των ανισοτήτων πρέπει να έχει κύριο στόχο τη δημιουργία ίσων ευκαιριών και ευχερειών, παρά την απευθείας διανομή αγαθών. Να τονώσουμε τη δημιουργικότητα εκείνων που χρειάζονται ενίσχυση αλλά και να υπογραμμίσουμε ότι η ευθύνη

τους απέναντι στο σύνολο αποτελεί την άλλη όψη των κοινωνικών τους δικαιωμάτων.

Το παλιό κοινωνικό κράτος, ακόμη και στην καλύτερη μορφή του, συνοδευόταν πάντα από το στίγμα ότι δημιουργούσε ή καλλιεργούσε εξαρτήσεις. Στις σύγχρονες οικονομικές συνθήκες, το κόστος του κοινωνικού κράτους, με τη σημερινή μορφή του, δημιουργεί βάρη που προκαλούν προβλήματα. Η λύση οφείλει να αναζητηθεί στην αναδιοργάνωση των δαπανών του κοινωνικού κράτους προς την κατεύθυνση όχι της προστασίας σε συνθήκες εξάρτησης, αλλά της διαμόρφωσης προϋποθέσεων για παραγωγική ένταξη στην οικονομική δραστηριότητα. Αυτό σημαίνει μικρότερη έμφαση στις δαπάνες στήριξης σε περιπτώσεις δυσπραγίας και πολύ μεγαλύτερη σε δαπάνες εκπαίδευσης, εξοπλισμού και προετοιμασίας για ουσιαστική συμμετοχή στην οικονομική δραστηριότητα που περιλαμβάνει υποστήριξη και για την αυτοαπασχόληση.

Αναπάντητο εξακολουθεί να μένει στην πράξη το ερώτημα της ισότητας των φύλων, παρά τις θεσμικές εγγυήσεις. Χρειαζόμαστε κι εδώ πρωταρχικά αλλαγή αντιλήψεων, παρά προνομιακές ρυθμίσεις.

Πέμπτον. Η αντιμετώπιση της ανεργίας. Η αναδιάρθρωση και προσαρμογή της οικονομίας, ο εκσυγχρονισμός των υποδομών, οι επενδύσεις αποτελούν τη μια πτυχή της απάντησης. Χρειαζόμαστε ωστόσο και συγκεκριμένες θετικές πολιτικές για την απασχόληση,

πολιτικές που θα εκπορεύονται και από υπερεθνικά πλαίσια με αντίστοιχες δεσμεύσεις των αναγκαίων μέσων και πόρων.

Οι νέες τεχνολογίες πρέπει να αξιοποιηθούν στην ενίσχυση της ικανότητας του εργαζόμενου να απασχολείται, να προσαρμόζεται, να βρίσκει νέα δουλειά. Η συνεχής επανεκπαίδευση πρέπει να αναδειχθεί σε κεντρική πολιτική κράτους, κοινωνικών φορέων, κοινωνικών εταίρων, μέλημα της αποκεντρωμένης διοίκησης. Πρέπει, συγχρόνως, να συνδέσουμε τη στήριξη των ανέργων με την υποχρέωσή τους να είναι κοινωνικά δραστηριοποιημένοι. Να εξετάσουμε τη δημιουργία ενός τρίτου τομέα, μέσω του οποίου θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στο κοινωνικό σύνολο όσοι δεν βρίσκουν απασχόληση μέσω της αγοράς εργασίας ή δεν μπορούν να ενταχθούν σε προγράμματα επανεκπαίδευσης.

Έκτον. Η παιδεία και ο πολιτισμός. Πρέπει να ανταποκριθούμε στην ιδέα ότι η παιδεία και ο πολιτισμός συνδέονται άμεσα με αξίες που δίνουν νόημα στη ζωή μας, που αφορούν τόσο στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς μας, όσο και στη διαμόρφωση της συλλογικής μας ταυτότητας. Πρέπει με ιδιαίτερη αίσθηση ευθύνης να δούμε ποια κοινωνικά πρότυπα στηρίζουμε, προβάλλουμε, αναπαράγουμε.

Θεωρούμε ότι η παιδεία είναι ένα δημόσιο αγαθό, για το οποίο πρέπει να μεριμνά το κράτος, χωρίς όμως και να το κηδεμονεύει. Η παιδεία δεν αποσκοπεί μόνο στην παραγωγή οικονομικά χρήσιμης γνώσης, αλλά και στην εμπέδωση κριτικού πνεύματος

και στην καλλιέργεια των νέων και την ανάπτυξη τους ως ώριμων, αυτόνομων και υπεύθυνων προσώπων.

Οι αξίες που πρέπει να μεταλαμπαδευθούν δεν καθορίζονται από το κράτος, αλλά από την κοινωνία ως χώρο ελεύθερης διακίνησης ιδεών. Το ίδιο ισχύει και για τα πολιτιστικά αγαθά, ο προσδιορισμός των οποίων δεν είναι κρατική υπόθεση, αλλά και δεν επαφίεται στην αγορά, που έχει για μοναδικό της κριτήριο «ό,τι πουλάει». Το κράτος πρέπει να αφήνει ελεύθερη την καλλιτεχνική δημιουργία, αλλά παράλληλα και να στηρίζει την πρωτοπορία και τις απαιτητικές μορφές τέχνης και δημιουργικότητας.

Έβδομον. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, σε συνδυασμό με την νέα τεχνολογική επανάσταση ανοίγουν μεγάλους ορίζοντες για την υλική παραγωγή και ιδιαίτερα για την ένταξη των λαών του Τρίτου Κόσμου στο χώρο της σύγχρονης οικονομίας. Επιβάλλεται, με αμοιβαίες υποχωρήσεις ανάμεσα στον Πρώτο και τον Τρίτο Κόσμο να συγκλίνουμε σε νέα πρότυπα κατανάλωσης, στραμμένα λιγότερο προς την ατομική υλική απληστία και περισσότερο προς την οικονομικότερη συλλογική ικανοποίηση ορισμένων αναγκών, με σεβασμό προς το περιβάλλον και τις μέλλουσες γενεές.

Όγδοον. Αποτελεσματικές περιβαλλοντικές πολιτικές και δράσεις. Η αυξανόμενη ευαισθησία των λαών στην ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και η ολοένα μεγαλύτερη κινητοποίηση του επιστημονικού κόσμου προς αυτές τις κατευθύνσεις, ανοίγει την προοπτική της διαμόρφωσης μιας ευρύτερης κοινωνικής συμμαχίας. Η οικονομική ανάπτυξη και περιβαλλοντική προστασία

αποτελούν, ακόμη και σε μικρότερης κλίμακας κοινωνίες, διαρκή διλήμματα που ένας ειλικρινής, χωρίς παρωπίδες, κοινωνικός διάλογος μόνο μπορεί να αντιμετωπίσει.

Ένατον. Η σχέση των πολιτικών φορέων και ιδίως των κομμάτων με την κοινωνία. Είναι επιτακτική η ανάγκη αποκατάστασης μιας ουσιαστικής σχέσης αντιπροσώπευσης, αμφίδρομης λειτουργίας πολιτικής δημιουργικότητας. Η μετατροπή μηχανισμών εξουσίας σε πρωτοπόρους ιδεολογικής έκφρασης πολιτικού και κοινωνικού διαλόγου. Η διαρκής επιβεβαίωση της αξιοπιστίας της πολιτικής δράσης. Η διασύνδεσή τους με τα άλλα κοινωνικά κινήματα, με σχέσεις ισοτιμίας.

Δέκατον. Η σχέση των κρατών και των εθνικών κοινωνιών σ' ένα κόσμο που θα βασίζεται στις αρχές του δικαίου και της συνεργασίας, σ' ένα κόσμο όχι μόνο της ανοχής, αλλά και του σεβασμού της πολυπολιτισμικής πραγματικότητας, σε ένα κόσμο που οι διεθνείς οργανισμοί και υπερεθνικές συνεργασίες αποτελούν αδήριτη αναγκαιότητα. Χρειάζεται μια πιο συγκροτημένη κινητοποίηση σε διεθνές επίπεδο, για να επιτευχθεί η συμμόρφωση των ισχυρότερων σε κανόνες κοινωνικής δικαιοσύνης. Μιάς κινητοποίησης που θα έχει στο επίκεντρο του πολιτικού λόγου και της πράξης, την ειρήνη, τη σταθερότητα, τα αγαθά ενός πολιτισμού που δεν αφήνει περιθώρια στην ξενοφοβία, που απορρίπτει τους εθνικισμούς, τον έρποντα ρατσισμό, τις αθέμιτες διακρίσεις.

Ενδέκατον. Η ουσιαστική διεθνική ανασυγκρότηση των πολιτικών μας δυνάμεων και των πολιτικών μας προτάσεων και διαθέσιμων μέσων για έναν συνολικότερο σχεδιασμό στρατηγικής και δράσης για την Ευρώπη του επόμενου αιώνα. Η Σοσιαλιστική Διεθνής, το Ευρωπαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα, η σοσιαλιστική ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, άλλοι συγγενείς σχηματισμοί, διμερείς ή πολυμερείς πρωτοβουλίες όλων όσων τους ενώνουν αυτοί οι προβληματισμοί και οι στόχοι πρέπει να περάσουν δυναμικά στο προσκήνιο των πρωτοβουλιών. Να ηγηθούν μια πραγματικής συσπείρωσης των πνευματικών και κοινωνικών δυνάμεων, στην Ευρώπη σήμερα, ευρύτερα αύριο, ώστε να αποτελέσουν ουσιαστικό συνδιαμορφωτή των παγκόσμιων εξελίξεων.

Ειδικότερο κρίσιμο ζήτημα: Η επιρροή στη θεσμική συγκρότηση και λειτουργία των υπερεθνικών και διεθνών κέντρων λήψης αποφάσεων, ιδιαίτερα του ΟΗΕ, του ΝΑΤΟ, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ΔΕΕ και του ΟΑΣΕ, που βρίσκονται σήμερα σε μια αποφασιστική καμπή μετεξέλιξης.

Χρειάζεται μια συντονισμένη και καθολική προσπάθεια για να προσδιορίσουμε θετικά τις σύγχρονες δυναμικές των εξελίξεων με εκείνα τα περιεχόμενα που θα απαλείφουν τα κάθε είδους ελλείμματα και υστερήσεις στις σύγχρονες κοινωνίες που θα επουλώσουν τα τραύματα του νεοφιλελευθερισμού. Να μετατρέψουμε τις κοινωνίες της αβεβαιότητας και του φόβου, σε κοινωνίες της ελπίδας και της δημιουργικότητας.